

УДК 347.775

ФОРМУВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Студ. І.В. Терещенко, гр. БЕП-1-16

Науковий керівник проф. В.В. Бугас

Київський національний університет технологій та дизайну

Вільні економічні зони (ВЕЗ) міцно увійшли у світову господарську практику та діють у різних державах. Зараз у світі, за різними даними, від 400 до 2000 ВЕЗ, але до них не можна віднести жодну українську, оскільки ті утворення, які в Україні називаються "вільними економічними зонами", не відповідають міжнародним вимогам.

В цивілізованому суспільстві будь-яка діяльність повинна мати чітку законодавчу і нормативну базу, яка адекватно і збалансовано відображає інтереси суспільства в цілому і кожного суб'єкта господарської діяльності зокрема. Повною мірою це стосується ВЕЗ. Спеціальні (вільні) економічні зони розглядаються як один з важливих інструментів, за допомогою якого досягається відкритість економіки нашої держави зовнішньому світові і стимулюється міжнародне економічне співробітництво на основі залучення іноземних інвестицій.

Непропорційність розвитку регіонів, їх особливе геополітичне і кліматичне розташування та інші економічні і соціальні фактори іноді потребують особливого механізму регулювання інвестування та підприємництва. Це проявляється в особливості правового положення суб'єктів підприємницької і іншої діяльності, наявності податкових пільг, особливого митного режиму і ін. В зв'язку з цим створюються спеціальні економічні зони : вільні, торгові, офшорні, митні і ін.

В Концепції створення і функціонування вільних економічних зон передбачається, що їх основною метою є наступне: стимулювання структурних перевтілень в економіці шляхом притягнення іноземних інвестицій; переймання передового організаційного і управлінського досвіду.

економічна мета: притягнення іноземного і національного капіталу за рахунок стимулювання його активності на певній території, використання переваг міжнародного географічного розташування і розподіл праці , ліквідація монополій зовнішньої торгівлі через усунення перешкод для доступу до них.

Порядок створення, механізм функціонування і ліквідації спеціальних (вільних) економічних зон на території України визначений Законом України № 2673-12“ Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” від 13 жовтня 1992 року. Крім цього кожна така зона встановлюється спеціальним актом законодавства. Тобто, правове регулювання створення і діяльності ВЕЗ здійснюється на загальних і спеціальних рівнях. Правове положення (статус) і територія кожної вільної економічної зони, строк, на який вона створюється, визначається на основі економіки і соціально обумовлених показників Верховною Радою України, яка на основі пропозицій органів місцевого самоврядування приймає окремі закони індивідуального призначення.

Слід відзначити, що вільні митні зони (ВМЗ) у міжнародних торгово-економічних відносинах використовуються вже кілька століть, а перші “порто-франко” виникли на узбережжі Середземного моря ще наприкінці XVI століття. У 1595 р. в італійському місті Генуї одним з перших було проголошено статус вільного порту. Вже більш 200 років існує місто Одеса, яке з 1817 року в дореволюційній Росії мало пільговий режим “порто-франко”, а сьогодні активно домагається такого ж права в незалежній Україні. Сьогодні таких міст у світі нараховується більш 400. Тільки у

Європі існує біля 130 ВМЗ, а в США на основі спеціального закону 1934 р., прийнятого з приходом до влади президента Франкліна Рузвельта, функціонує більше 180 ВМЗ, котрі там мають назву “зовнішньоторгових зон”. Загальна кількість ВЕЗ у США зараз зросла до 300. Найбільш великою серед них є науково-технічна ВЕЗ “Силіконова долина”, де зосереджено 20% світових обсягів виробництва комп’ютерів та іншої обчислювальної техніки.

Виходячи із задач, поставлених при формуванні тієї чи іншої зони, пред’являються відповідні вимоги і до її розміщення. До найбільш загальних з них відносять:

- сприятливе транспортно-географічне положення по відношенню до зовнішнього і внутрішнього ринку та наявність розвинутих транспортних комунікацій і телекомунікаційних можливостей;
- розвинутий виробничий потенціал, наявність виробничої і соціальної інфраструктури а також ділової (банківське і страхове обслуговування, експедиторські, інформаційні та інші служби, біржі).

Успішним варіантом вільної економічної зони стало створення зони сприятливості в Ірландії в 1957 р. З Центром в аеропорті “Шенон”. Територія зони складала всього 15 га. Метою її створення було відкриття 300 додаткових робочих місць. А через п’ятнадцять років у “Шеноні” нараховувалось вже 2300 службовців. Це як раз випадок, коли результати значно перевищили сподівання. Ще один вдалий приклад вільної економічної зони, центром якої був аеропорт “Дог-Айленд” (Англія, 1982 р.). Площа цієї ВЕЗ становила 2000 га. Під реалізацію призначеної програми було залучено 1 млрд. фунтів стерлінгів інвестицій і дала змогу відкрити додатково 2500 робочих місць.

Висновок: З приведеного вище можна зробити висновок, що велике значення в перехідний до ринкової економіки час має *створення вільних економічних зон* (ВЕЗ), що відповідає на питання: чи є перспективи у вільних економічних зон в Україні - може бути позитивною. Однак безсумнівно те, що ефективна реалізація цієї форми економічної взаємодії з рештою світу може здійснюватися при дотриманні наступних обов’язкових умов:

- розробка і прийняття чіткої законодавчої і нормативної бази, що регулює процес створення і функціонування ВЕЗ, яка б відповідала всім міжнародним вимогам, які виставляються до такого роду зонам;
- організації ВЕЗ на обмеженій території, що виключає можливість порушення принципу єдиного економічного простору держави;
- взаємної економічної зацікавленості усіх сторін, що беруть участь в процесі створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон;
- можливості (і прагнення) державних органів направляти значні бюджетні засоби для формування інфраструктури ВЕЗ, з поняттям того, що реальний ефект для держави може бути отриманий лише у перспективі.

Ключові слова: вільна економічна зона, митна зона, інфраструктура ВЕЗ.